

Aanpassen kinderopvangtoeslag is geen sinecure

Henk Nijboer en Maroesjka Versantvoort

Een belangrijk doel van overheidsfinanciering van kinderopvang is het stimuleren van de arbeidsparticipatie. De Commissie Arbeidsparticipatie komt met het advies om de kinderopvangtoeslag afhankelijk te maken van het inkomen van de meest verdienende partner om de arbeidsparticipatie (van vrouwen) te bevorderen. We zetten de effecten van dit voorstel af tegen het huidige systeem, met het gezamenlijke inkomen als uitgangspunt, en een systeem dat de toeslag baseert op het inkomen van de minst verdienende partner. Het voorstel om de kinderopvangtoeslag afhankelijk te maken van het inkomen van de meest verdienende partner zal naar verwachting gepaard gaan met (ongewenste) neveneffecten op arbeidsparticipatie, inkomensverdeling en emancipatie.

1 Inleiding

De afgelopen jaren is beleid gericht op het aantrekkelijker maken van formele kinderopvang geïntensiveerd. Leidende maatschappelijke doeleinden daarbij betreffen het faciliteren van de combinatie arbeid en zorg en het verhogen van de arbeidsparticipatie en (daarmee de) economische zelfstandigheid van vrouwen. Teneinde deze doelstellingen te verwezenlijken is de tegemoetkoming in de kosten van de kinderopvang voor ouders aan het begin van de huidige kabinetsperiode substantieel verhoogd. Deze ouderbijdrage is echter onderwerp van maatschappelijke discussie gebleken. Zo heeft het kabinet recentelijk aangegeven dat de gedane investeringen in kinderopvang en het rendement 'uit elkaar zijn gaan lopen' (Tweede Kamer 2008a). Staatssecretaris Dijkzema heeft daarop in juni 2008 bezuinigingsvoorstellen gedaan om 'het kinderopvangstelsel op de lange termijn toegankelijk te houden.' Ook de Commissie Arbeidsparticipatie (2008) stelt wijzigingen in het kinderopvangstelsel voor. De kinderopvangtoeslag

moet gebaseerd worden op de meest verdienende partner om de participatie van minst verdienende partners te stimuleren. Deze redenering volgt uit de constatering dat het arbeidsaanbod van minst verdienende partners – vaak vrouwen – relatief prijselastisch is. Het kabinet heeft in een reactie aangegeven dat zij voornemens is om de regeling kinderopvang naar structuur en grondslag te herzien, waarbij het commissievoorstel als vertrekpunt zal worden genomen (Kabinetsreactie 2008).

Dit paper beoogt op basis van data van het CBS-Inkomenspanel een analyse te maken van de prikkels die uitgaan van budgetneutrale hervorming van de kinderopvangtoeslag. Daarnaast analyseren we welke neven-effecten verwacht kunnen worden ten aanzien van de inkomensverdeling en de emancipatie.

De opzet van het paper is als volgt. In de volgende sectie schetsen we de recente ontwikkelingen in het beleid omtrent kinderopvang. Daarna wordt een uiteenzetting gegeven van (theoretische) argumenten voor en tegen overheidssubsidies op kinderopvang. Vervolgens wordt ingegaan op de consequenties van het voorstel van de Commissie Arbeidsparticipatie. Daartoe wordt een uiteenzetting gegeven van het huidige systeem van kinderopvangtoeslagbepaling, een systeem waarbij de kinderopvangtoeslag gebaseerd wordt op het inkomen van de meest verdienende partner en een alternatief waarbij de toeslag gebaseerd wordt op het inkomen van de minst verdienende partner. De gevolgen van deze twee alternatieven worden afgezet tegen de huidige situatie. Het paper besluit met een discussie en een conclusie.

2 Beleidsontwikkelingen

De afgelopen jaren is de tegemoetkoming in de kosten voor kinderopvang regelmatig gewijzigd. Tegelijkertijd stegen de totale kosten. Verschuivingen traden op in zowel de verdeling van de kosten tussen werkgevers, werknemers en de overheid als in de hoeveelheid geconsumeerde (formele) kinderopvang. Voor de invoering van de Wet Kinderopvang per 1 januari 2005 was er geen eenduidige financieringsstructuur. De financiering was onder andere afhankelijk van het soort (particulier, werkgevers of door de gemeente gesubsidieerde) plaats (Plantenga e.a. 2005). Met de Wet Kinderopvang is een heldere financieringssystematiek geïntroduceerd. Werkgevers dragen een derde (elk een zesde) van de kosten, ouders dragen bij naar draagkracht en het resterende deel komt voor rekening van de overheid. De werkgeversbijdrage (een derde) is per 2007 verplicht gesteld in de vorm van een verhoogde werkloosheidspremie. De overheid betaalt

deze werkgeversbijdrage uit, samen met het inkomensafhankelijke deel van de tegemoetkoming in de kosten voor kinderopvang.

Kinderopvang goedkoper. Voor ouders is de bijdrage aan de kinderopvangkosten door diverse beleidswijzigingen in de afgelopen jaren gemiddeld ongeveer gehalveerd (Tabel 1). Zowel in 2006 als in 2007 trok het kabinet meer geld uit voor de kinderopvang. In 2006 is de ouderbijdrage voor de hogere en middeninkomens verlaagd. Deze exercitie is herhaald in 2007. Onderdeel van het verlagen van de bijdrage van de hogere inkomens in 2007 was het verhogen van het maximale gezamenlijke bruto inkomen van 97.000 naar 130.000 euro om in aanmerking te komen voor de toeslag voor het eerste kind. Deze wijziging leidde tot een substantiële stijging van de collectieve bijdragen (CPB 2008a).

Tabel 1 Verdeling kosten formele opvang (in procenten)

	2005	2006	2007
Overheid	42	48	52
Werkgevers	21	22	29
Ouders	37	30	19

Bron: CPB (2007a).

De hogere overheidsbijdragen leidden mede tot een grote groei van het aantal kinderopvang-kinderen, waarvoor kinderopvangtoeslag werd uitgekeerd. In de periode 2005-2007 bedroeg deze groei 49 procent (Tabel 2).

Tabel 2 Aantal kinderen (in duizendtallen) met kinderopvangtoeslag 2005-2007

	2005	2006	2007	Groeipercentage 2005-2007
Dagopvang	224	233	283	26
Buitenschoolse opvang	121	134	176	45
Gastouderopvang	30	46	98	227
Totaal	375	413	557	49

Bron: Tweede Kamer (2008b).

Het is niet aannemelijk dat deze groei grotendeels verklaard kan worden uit de groei van de arbeidsparticipatie van vrouwen of een daling van de wachtlijsten (CPB 2008a). Het CPB beargumenteert dat een tweetal incidentele factoren voornamelijk ten grondslag ligt aan deze groei. Ten eerste kunnen ook hogere inkomens door de uitgerekte tabel sinds 2007 aanspraak maken op kinderopvangtoeslag. De tweede factor betreft het formaliseren van het gebruik door substitutie van informele naar formele kinder-

opvang. Het aantal kinderen dat gesubsidieerde opvang bij gastouders geniet, is bijvoorbeeld enorm gestegen (zie Tabel 2). Vooral voor lagere inkomens (zowel van ouders als van gastouders) is het aanvragen van kinderopvangtoeslag voor gastouderopvang aantrekkelijk. Lagere inkomens hebben immers recht op een relatief hoge overheidsbijdrage, terwijl gastouders met een lager inkomen een relatief laag marginaal belastingtarief kennen. Geconcludeerd moet worden dat de toename van de overheidsbijdragen in 2006 en 2007 voor het grootste deel naar het financieren en formaliseren van reeds bestaande kinderopvangvoorzieningen is gegaan en slechts in kleinere mate het gevolg is van een toegenomen arbeidsparticipatie (CPB 2008a).

Wanneer wordt gekeken naar de totale kosten van kinderopvang dan lopen deze op van 1,6 miljard euro in 2005 naar 2,1 miljard in 2007 en 2,4 miljard in 2008 (CPB 2007a; Ministerie van Financiën, 2008). Dit is de laatste twee jaren aanzienlijk meer dan begroot. In de periode 2007-2011 stelt het kabinet ongeveer 1,6 miljard euro beschikbaar om deze overschrijding te overbruggen. Omdat het kabinet besloot de aanvullende dekking van tijdelijke aard te laten zijn, stelde staatssecretaris Dijkzema beleidswijzigingen voor. Bij brief van 20 juni 2008 zijn de contouren hiervan geschetst. Dijkzema is voornemens de overheidsuitgaven met 765 miljoen per jaar minder te laten stijgen ten opzichte van het voortzetten van de huidige situatie. 457 miljoen wordt gevonden door de toeslag en het maximum aantal uren voor het opvangen door gastouders te verlagen, de indexatie van de maximumuurprijzen te bevriezen en door de declaratie van niet opgenomen uren te reduceren. De resterende 308 miljoen komt door verlaging van de tegemoetkoming aan ouders. Werden in voorgaande jaren de hogere en middeninkomens juist tegemoetgekomen, vanaf 2009 dienen zij zowel absoluut als relatief meer bij te dragen in de voornemens van de staatssecretaris.

3 De rol van de overheid bij het subsidiëren van kinderopvang

In beginsel is de rol van de overheid beperkt als het gaat om het subsidiëren van consumptie. Mensen kunnen op de markt goederen en diensten aanschaffen tegen de geldende prijzen en maken zo de afweging of de verwachte baten voldoende opwegen tegen de kosten. Theoretisch zijn echter de volgende argumenten aan te voeren voor subsidiëring van kinderopvang: 1) het reduceren van een onevenredig hoge marginale druk op arbeid; 2) de aanwezigheid van kredietrestricties en 3) emancipatiedoel-

einden (Plantenga 2006). Ook de afwezigheid van betaalbare kinderopvang (een imperfecte markt) kan een reden voor overheidsingrepen zijn.

Het reduceren van de marginale druk op arbeid ter bevordering van de arbeidsparticipatie staat in de Nederlandse beleidsdiscussie centraal. Corlett en Hague (1953) geven een theoretische onderbouwing van subsidie op goederen die complementair zijn aan arbeid. Deze auteurs laten zien dat formele arbeid door belasting in verhouding duurder is dan vrije tijd en huishoudproductie. Dit leidt tot economische verstoringen. Een optimale belastingheffing kan worden vormgegeven door goederen die complementair zijn aan vrije tijd te belasten en goederen die complementair zijn aan arbeid te subsidiëren. Kinderopvang is een voorbeeld van het laatste goed.

Als participatieverhoging de doelstelling is, is het optimaal om de marginale druk van de meest elastische groepen te verlagen. Dicu (2008) laat zien dat deze druk voor een deeltijdwerker met partner met twee kinderen onder de 12 uit verschillende inkomenscategorieën veelal boven de 40 procent ligt en dat deze het hoogst is bij de hogere deeltijdfactoren.¹ Evers e.a. (2008) schatten de arbeidselasticiteit van Nederlandse mannen op ongeveer -0,1 en die van vrouwen op -0,5. Vrouwen reageren dus sterker op veranderingen in te verdienen inkomen dan mannen.

De beslissing om te participeren op de arbeidsmarkt kan ingedeeld worden in twee vragen. Ten eerste is er de toetredbeslissing: het wel of niet deelnemen aan de arbeidsmarkt. Dan is voornamelijk de gemiddelde belastingdruk van een baan van belang: de verstoring aan de extensieve marge. Ten tweede is er de beslissing om het aantal te werken uren uit te breiden (of in te korten). De marginale druk is in dat geval voornamelijk van belang, de zogenaamde verstoring aan de intensieve marge. Evers e.a. (2008) stellen dat de deelnamebeslissing doorgaans gepaard gaat met een hogere elasticiteit dan de beslissing om het aantal uren uit te breiden.

Kredietrestricties zijn voornamelijk van belang bij lagere inkomens. Als ouders niet kunnen lenen tegen toekomstig hoger loon (door meer opbouw van menselijk kapitaal), kan het een probleem zijn om kinderopvang te financieren (Jaumotte 2003). Subsidiering van kinderopvang kan dit probleem verkleinen, maar dat geldt ook voor het alternatief: het opheffen van kapitaalmarktimperfecties.

Emancipatiedoelinden kunnen gelegen zijn in de stimulering van de economische zelfstandigheid van vrouwen. Gesubsidieerde kinderopvang leidt tot een toename van de arbeidsparticipatie van vrouwen en daarmee

¹ Overigens blijkt uit de nieuwsbrief van het CPB (2008b), dat de gemiddelde marginale druk op minstverdienende partners voor een grote groep beduidend lager ligt dan voor de groep werknemers. We richten ons echter op de specifieke groep die te maken heeft met de extra marginale druk, die de kinderopvangtoeslag veroorzaakt.

tot een grotere economische onafhankelijkheid (Versantvoort 2008). Dekker e.a. (2006) merken voorts op dat ook in de herverdelende sfeer met de subsidiëring van kinderopvang doelstellingen kunnen worden bereikt. Zo wordt informele opvang doorgaans geformaliseerd, hetgeen producenten van informele zorg (doorgaans vrouwen) inkomen voor hun werkzaamheden verschaft.

Arbeidselasticiteit en kinderopvang. Het wegnemen van verstoringen op de arbeidsmarkt door het subsidiëren van kinderopvang zou moeten leiden tot een toename van de arbeidsparticipatie. Immers, als het aanbod van arbeid inelastisch is, zullen er geen efficiency argumenten zijn om een lagere lastendruk te bepleiten. Op basis van een overzicht van de empirische literatuur laten Jongen en Van Vuuren (2004) zien dat de arbeidsurenelasticiteit tussen de 0 en -0,32 ligt.² De relatief kleine elasticiteiten kunnen verklaard worden door: substitutie van informele naar formele kinderopvang, de afwezigheid van een verplichte koppeling tussen arbeidsparticipatie en het gebruik van kinderopvang en het gegeven dat kinderopvangkosten een relatief klein deel uit kunnen maken van het inkomen.

Bosch e.a. (2007) schatten op basis van een model, waarin de meest recente informatie over elasticiteiten van vrouwen en de participatie-effecten van kinderopvang zijn verwerkt, dat een verhoging van de overheidssubsidie ten opzichte van de huidige situatie slechts een beperkt arbeidsaanbod-effect oplevert. Eén van de oorzaken is de relatief kleine eigen bijdrage van ouders. Zij betalen in 2007 gemiddeld ongeveer 19 procent van de kosten. Ook het substitueren van informele voor formele opvang neemt toe. De auteurs laten zien dat een halvering van de ouderbijdrage – de kosten van 280 miljoen euro worden gefinancierd door hogere tarieven in de loon- en inkomstenbelasting – een nihil effect heeft op de werkgelegenheid in personen en in uren.³ De auteurs komen dan ook tot de volgende conclusie (p. 68): ‘Kinderopvangsubsidies hebben in het verleden de participatie bevorderd, maar een verdere intensivering ligt vanuit het participatieperspectief niet voor de hand’. Dit laat onverlet dat een meer gerichte vormgeving van de kinderopvangtoeslag tot sterkere participatieprikkels kan leiden. Zo blijkt uit het overzicht van empirische studies door Ooms et al.

² Voor de arbeidselasticiteit in personen vinden zij internationaal geschatte waarden van 0 tot -0,74. Deze zijn minder relevant, omdat de effecten op het aantal uren van al werkende vrouwen niet worden meegenomen (Dekker et al., 2006).

³ Het CPB (2007b, p.6) trekt een vergelijkbare conclusie met betrekking tot volledig collectief gefinancierde kinderopvang: ‘De participatie van partners in personen daalt zelfs. In het model heeft gratis kinderopvang vrijwel geen effect op de beslissing om al dan niet te participeren ten opzichte van het basispad.’

(2003) dat huishoudens met lagere inkomens een grotere elasticiteit kennen ten aanzien van de participatiebeslissing van de vrouw. Jaumotte (2003) concludeert dat kinderopvangsubsidies voornamelijk gericht moeten worden op laaggeschoolde vrouwen, omdat zij de grootste distorties kennen in de arbeidsaanbodbeslissing. Deze inzichten zouden betekenen dat goedkope kinderopvang voor huishoudens in de lagere inkomensgroepen meer effect heeft op de participatiebeslissing dan voor hogere. Aan de andere kant is ook de productiviteit van belang. De participatie van hogere inkomens levert per arbeidsplaats meer productie op dan dat van lagere.

4 Vormgeving kinderopvangtoeslag

In deze sectie vergelijken we het huidige systeem van kinderopvangtoeslagbepaling – waarbij de toeslaghoogte afhankelijk is van het verzamelen van beide partner – met een systeem waarbij de kinderopvangtoeslag gebaseerd wordt op het inkomen van de meest verdienende partner en een systeem waarbij de kinderopvangtoeslag gebaseerd wordt op het inkomen van de minst verdienende partner. We bezien wat de te verwachten consequenties zijn van wijziging van het huidige systeem in beide alternatieven. Daarbij richten we ons op prikkels om te participeren, emancipatie en inkomensverdeling. Ten behoeve van deze analyse stellen we allereerst een aangepaste tabel met ouderbijdragen op.

Aanpassing ouderbijdragetabel. Om de vergelijking met het huidige systeem zo goed mogelijk te maken, trachten we de ouderbijdragen in de twee alternatieve systemen budgetneutraal vorm te geven. Dit doen we door de ouderbijdragentabellen zo aan te passen, dat bij gelijke participatie dezelfde ouderbijdragen gelden. We analyseren dus niet wat de budgettaire consequenties zijn van gedragsreacties die mogelijk volgen uit de voorgestelde wijzigingen, maar laten zien welke prikkels de verschillende groepen krijgen bij het veranderen van de huidige vormgeving. Op basis van geschetste veranderingen in prikkels stellen we verwachtingen op ten aanzien van participatie-effecten voor verschillende groepen.

De basis voor aanpassingen van de ouderbijdragetabel wordt gevormd door gegevens omtrent verdelingen tussen het inkomen van de minst en de meest verdienende partner op huishoudensniveau voor verschillende inkomensgroepen. Deze gegevens (zie bijlage 1) zijn ontleend uit de inkomenspaneldatabase (IPO) van het CBS en betreffen voorlopige cijfers voor 2006. Bijlage 1 geeft aan hoe vaak verschillende combinaties van verzamelen van inkomens van minst en meest verdienende partner voorkomen bij de

1,2 miljoen huishoudens in Nederland met twee partners en tenminste één kind jonger dan 13 jaar. Op basis van deze data berekenen wij de gemiddelde verhouding tussen het inkomen van de minst en het inkomen van de meest verdienende partner. We zien dat minstverdienende partners gemiddeld 50 procent verdienen van het inkomen van de meest verdienende partner. Gemiddeld hebben paren met minimaal één kind onder de 13 jaar in Nederland een 1/3-2/3 verdeling. Maar deze verdeling is niet voor alle huishoudinkomens gelijk. De verhouding tussen minst en meest verdienende partners blijkt af te lopen naarmate het verzamelinkomen van huishouden toeneemt (Tabel 3). Zo bedraagt het verzamelinkomen van de minst verdienende partner in huishoudens waarbij het totale verzamelinkomen tussen de 20.000 en 40.000 euro ligt, gemiddeld 51 procent van het verzamelinkomen van de meest verdienende partner. Voor inkomens tussen de 80.000 en 100.000 is dit percentage gedaald tot 44 procent en voor inkomens boven de 120.000 euro tot 36 procent. Hogere huishoudinkomens worden dus gekenmerkt door een relatief scheve verdeling van inkomens tussen partners.

Tabel 3 Verhoudingen minst/meest verdienende partner naar huishoudinkomens

Verzamelinkomen huishouden (in euro's)	Inkomensverhouding
0-20.000	0,54
20.000-40.000	0,51
40.000-60.000	0,51
60.000-80.000	0,51
80.000-100.000	0,44
100.000-120.000	0,42
120.000-140.000	0,36
140.000 en meer	0,36
Gewogen gemiddelde	0,50

Bron: eigen berekeningen op basis van CBS-IPO 2006.

Zoals aangegeven, gebruiken we vervolgens de berekende inkomensverhoudingen in Tabel 3 om de ouderbijdragetabel aan te passen. De nieuwe ouderbijdragetabellen op basis van de meest (en minst) verdienende partner worden in bijlage 2 weergegeven. De bedragen in de originele tabel zijn hierin gecorrigeerd aan de hand van de verhouding tussen de inkomens van beide partners voor de verschillende huishoudinkomens; huishoudinkomens tot 20.000 euro worden vermenigvuldigd met 100/154 (respectievelijk 54/154), huishoudinkomens tussen 20.000 en 80.000 euro met 100/151 (51/151), etc. Nu kunnen we op basis van deze nieuwe ouderbijdragetabellen een overzicht geven van de wijzigingen in eigen bijdrage die

gepaard gaan met een wijziging van inkomensgrondslag voor huishoudens met verschillende verzamelinkomens en inkomenssamenstellingen. Middels arceringen worden deze weergegeven in Tabel 4.

Arbeidsparticipatie. Tabel 4 laat zien dat wanneer de toeslaghoogte wordt gebaseerd op het inkomen van de meest verdienende partner, huishoudens met relatief gelijk verdeelde inkomens tussen partners er over de hele linie op vooruit gaan; de ouderbijdrage voor kinderopvang wordt immers lager. Voor deze huishoudens geldt dus dat het aantrekkelijker wordt voor minstverdienende partners om het aantal uren uit te breiden. Tegelijkertijd worden kleine deeltijdbanen onaantrekkelijker. Uit Tabel 4 blijkt bijvoorbeeld dat voor huishoudens met een huishoudinkomen van 60.000 euro de ouderbijdrage voor het eerste kind met meer dan 10 procent toeneemt bij een verdeling van 45.000-15.000 en schever. Behoudens de huishoudens die 140.000 euro en meer verdienen, geldt de hogere bijdrage voor alle huishoudens met een relatief scheve verdeling van inkomsten over partners.⁴ De verstoring aan de extensieve marge wordt hierdoor vergroot (aannemende dat partners die nog niet participeren in relatief kleine banen zullen starten). Dit maakt specialisatie aantrekkelijker: de kostwinner verdient het geld, de partner zorgt voor de kinderen. Het spiegelbeeld geldt voor een systeem dat de kinderopvangtoeslag baseert op het inkomen van de minstverdienende partner. Het accepteren van relatief kleine deeltijdbanen wordt aantrekkelijker, omdat de verstoring aan de extensieve marge wordt verkleind. De participatiebeslissing wordt dus positief beïnvloed. Daartegenover staat dat uitbreiding van de participatie tot op gelijkwaardig niveau van de meest verdienende partner met extra druk gepaard gaat.

Tabel 4 geeft inzicht in de implicaties van grondslagwijziging voor verschillende hoogten en verdeling van huishoudinkomen, maar welke implicaties heeft een grondslagwijziging nu in volumes? Vanwege de systematiek dat de ouderbijdrage voor het eerste kind beduidend hoger en meer variabel is dan die voor het tweede kind, richten we ons bij deze berekening op de consequenties voor de financiering van de kinderopvang van het eerste kind.⁵

⁴ De meest verdienende huishoudens blijven dezelfde (maximale) ouderbijdrage voor het eerste kind betalen (66,7 procent).

⁵ We realiseren ons dat voor een volledige berekening ook de financiering van tweede en volgende kinderen van belang is, maar beperken ons in dit paper tot het eerste kind om op hoofdlijnen gevolgen uiteen te zetten.

Tabel 4 Overzicht ouderbijdragen in huidig systeem en indien op inkomen van minst (I) resp. meest verdienende partner (II), als functie van inkomen⁶

Verzamel-inkomen	Inkomen per part-ner		Huidige ouderbijdrage als % totale kosten		Ouderbijdrage systeem I, % totale kosten		Ouderbijdrage systeem II, % totale kosten	
	Meest	Minst	1ste kind	2de ev ^a	1ste kind ^b	2de ev	1ste kind	2de ev
20.000	10.000	10.000	4.8	3.6	8.3	4	3.5	3.5
	12.500	7.500	4.8	3.6	5.6	3.6	4.8	3.6
	15.000	5.000	4.8	3.6	3.5	3.5	6.1	3.6
	17.500	2.500	4.8	3.6	3.5	3.5	7.4	3.8
40.000	20.000	20.000	12.5	4.7	22.9	6.2	8.8	4.0
	25.000	15.000	12.5	4.7	14.4	5.1	11.6	4.6
	30.000	10.000	12.5	4.7	8.3	4.0	14.6	5.1
	35.000	5.000	12.5	4.7	3.5	3.5	18.5	5.7
60.000	37.500	2.500	12.5	4.7	3.5	3.5	11.5	6.0
	30.000	30.000	22.9	6.2	44.8	9.0	14.6	5.1
	37.500	22.500	22.9	6.2	22.9	6.2	11.5	6.0
	45.000	15.000	22.9	6.2	14.4	5.1	27.3	6.8
	52.500	7.500	22.9	6.2	5.6	3.6	33.1	7.5
80.000	56.250	3.750	22.9	6.2	3.5	3.5	35.6	7.7
	40.000	40.000	34.6	7.7	66.7	9.3	22.9	6.2
	50.000	30.000	34.6	7.7	44.8	9.0	30.2	7.1
	60.000	20.000	34.6	7.7	22.9	6.2	39.0	8.2
	70.000	10.000	34.6	7.7	8.3	4.0	46.2	9.2
100.000	75.000	5.000	34.6	7.7	3.5	3.5	50.6	9.3
	50.000	50.000	46.2	9.2	66.7	9.3	30.2	7.1
	62.500	37.500	46.2	9.2	66.7	9.3	40.5	8.4
	75.000	25.000	46.2	9.2	36.0	7.9	50.6	9.3
	87.500	12.500	46.2	9.2	11.6	4.6	57.9	9.3
	93.750	6.250	46.2	9.2	3.9	3.5	62.3	9.3
120.000	96.875	3.125	46.2	9.2	3.5	3.5	63.7	9.3
	60.000	60.000	57.9	9.3	66.7	9.3	39.0	8.2
	75.000	45.000	57.9	9.3	66.7	9.3	50.6	9.3
	90.000	30.000	57.9	9.3	44.8	9.0	59.4	9.3
	105.000	15.000	57.9	9.3	14.4	5.1	66.7	9.3
	112.500	7.500	57.9	9.3	5.6	3.6	66.7	9.3
140.000	116.250	3.750	57.9	9.3	3.5	3.5	66.7	9.3
	70.000	70.000	66.7	9.3	66.7	9.3	46.2	9.2
	87.500	52.500	66.7	9.3	66.7	9.3	57.9	9.3
	105.000	35.000	66.7	9.3	56.4	9.3	66.7	9.3
	122.500	17.500	66.7	9.3	18.5	5.7	66.7	9.3
	131.250	8.750	66.7	9.3	7.0	3.7	66.7	9.3
	135.625	4.375	66.7	9.3	3.5	3.5	66.7	9.3

⁶ Bron: eigen berekeningen met CBS-IPO (2006). ^a tweede en volgend kind; ^b lichte (donkere) arcering: meer dan 10% lagere (hogere) ouderbijdrage.

Wanneer het inkomen wordt gebaseerd op het inkomen van de meest verdienende partner kunnen we op basis van de inkomenspaneldata een grove inschatting maken van het percentage huishoudens dat ceteris paribus meer dan 10 procent extra zou moeten bijdragen.⁷ Dat blijkt om ongeveer 45 procent van de huishoudens te gaan. In een aantal gevallen loopt de extra bijdrage op tot boven de 30 procent. Ter illustratie: een huishouden met de inkomensverdeling 70.000-10.000 euro dat tegen het (maximaal) te vergoeden tarief voor kinderopvang van 6,10 euro één kind drie dagen in de week in de kinderopvang plaatst, kan rekenen op een kostenstijging van ruim 76 euro per maand ten opzichte van de huidige situatie.⁸ Daar staat tegenover dat ongeveer 30 procent van de huishoudens meer dan 10 procent minder hoeft bij te dragen. Werken met gebruik van kinderopvang wordt voor hen aantrekkelijker. De afname in de eigen bijdrage kan oplopen tot 50 procent (bij een inkomen van 37.500-22.500 euro) en is in dat geval een forse participatiestimulans.⁹ Voor het andere kwart blijft de ouderbijdrage voor het eerste kind binnen de 10-procent bandbreedte. Samenvattend: onze gegevens duiden erop dat het baseren van de kinderopvangtoeslag op het inkomen van de meest verdienende partner een relatief grote inkomensvoortuitgang geeft aan 30 procent van de huishoudens, waarin het inkomen relatief gelijkmatig verdeeld is. Dit wordt gefinancierd door de 45 procent van de huishoudens met een relatief scheve inkomensverdeling. Overigens moet hierbij wel in acht worden genomen dat wij het gebruik van kinderopvang door de verschillende huishoudtypes in onze analyse buiten beschouwing laten. Wanneer we bijvoorbeeld aannemen dat huishoudens waarbij het verzamelinkomen van de minst verdienende partner lager is dan 5.000 euro (i.e. ruim 170.000 huishoudens) geen gebruik (zullen) maken van kinderopvang en deze daarom buiten beschouwing la-

⁷ Op basis van onze tabel en bijlage 1 kan worden afgeleid hoeveel huishoudinkomens er meer dan 10 procent op voor- en achteruit gaan. We nemen daartoe het gemiddelde van de minst en de meest verdienende partner om de huishoudens toe te delen aan de groepen 'meer dan 10 procent lagere ouderbijdrage', 'binnen de bandbreedte van 10 procent' en 'meer dan 10 procent hogere ouderbijdrage'. Voorbeeld: 79.000 huishoudens hebben een minstverdienende partner met een inkomen tussen 15.001 en 20.000 euro en een meest verdienende partner met een inkomen tussen 20.001 en 30.000 euro. We nemen de gemiddeldes (17.500 en 25.000 euro) en vergelijken het huishoudinkomen (42.500 euro) in de oude tabel met dat van de meestverdienende partner (25.000) in de nieuwe tabel. In de oude situatie was de ouderbijdrage 13,5 procent; in de nieuwe 11,6 procent. De bijdrage wordt dus meer dan 10 procent (>1,35 procentpunt) lager: deze 79.000 huishoudens rekenen wij tot het aandeel van de huishoudens dat er meer dan 10 procent op vooruitgaat.

⁸ De berekening is als volgt. Totale kosten: 3 dagen*8uur*4,5week*6,10= 658,80 euro. Ouderbijdrage was 34,6 procent (227,94 euro) en wordt 46,2 procent (304,37 euro). Een toename van 76,43 euro per maand.

⁹ De ouderbijdrage per maand bedraagt in dit geval voor hetzelfde voorbeeld 75,56 euro in plaats van 150,87 euro.

ten, dan komen de aandelen op een kleine 40 procent (>10 procent minder ouderbijdrage), 30 procent (>10 procent extra ouderbijdrage) en 30 procent (binnen de gestelde bandbreedte) te liggen.

Wanneer het inkomen wordt gebaseerd op het inkomen van de minstverdienende partner gaat ruim 50 procent meer dan 10 procent meer bijdragen aan de kinderopvang van het eerste kind. De verhoging van de ouderbijdrage kan oplopen tot bijna een verdubbeling (bij een 40.000-40.000 euro verdeling). De afname van de ouderbijdrage voor het eerste kind kan eveneens bijzonder hoog zijn. In sommige gevallen zelfs meer dan 90 procent.¹⁰ Een kleine 40 procent van de huishoudens gaat meer dan 10 procent minder betalen. 10 procent van de huishoudens blijft binnen de bandbreedte van 10 procent. Dit wordt ook geïllustreerd in onze tabel. Slechts drie van de in Tabel 4 opgenomen huishoudtypes valt binnen de 10-procent bandbreedte. De kinderopvangtoeslag baseren op het inkomen van de minstverdienende partner gaat dus gepaard met zeer grote veranderingen in de ouderbijdrage. Terwijl sommigen hun bijdrage gedecimeerd zien, moeten anderen meer dan het dubbele betalen. Daarbij wordt de marginale druk op de minstverdienende partner fors verhoogd. Verhoging van het laagste inkomen leidt immers tot een snelle stijging in de tabel. Aan deze variant klemmen zowel grote haken (zeer grote inkomensschokken) als grote ogen (een hoger marginaal tarief voor de minstverdienende partner die kinderopvang consumeert als hij/zij meer wil werken).

Inkomensverdeling. Is het gewenst dat huishoudens met hetzelfde inkomen, dezelfde bijdragen leveren aan de financiering van de kinderopvang, of moet dit afhankelijk zijn van de samenstelling van het inkomen? Een lastige politiek vraag, waarop het antwoord – zo blijkt uit de fiscale praktijk – de ene keer in het voordeel van een op het huishoudinkomen en de andere keer in het voordeel van een op het individueel inkomen gefundeerd stelsel wordt beslecht.

Het huidige systeem heeft als inkomenspolitiek uitgangspunt dat huishoudens met hetzelfde inkomen, dezelfde bijdrage betalen aan de kinderopvang. Als de grondslag wordt veranderd, betekent dat een andere verdeling van de kosten over huishoudens. Hier staat tegenover dat de marginale druk veroorzaakt voor partners ongelijk verdeeld is. Immers bij eenzelfde tweede inkomen, houdt een huishouden minder toeslag over naarmate het eerste inkomen hoger is. De vraag kan worden opgeworpen in hoeverre dat als rechtvaardig wordt beschouwd. De bestaande inkomensverdeling kan

¹⁰ Zie bijvoorbeeld een huishouden met de inkomensverdeling 112.500-7.500 euro. De bijdrage daalt dan voor onze standaardsituatie (1 kind, drie dagen in de week, 8 uur per dag a 6,10 euro) van 381,45 naar 36,89 euro.

behoorlijk worden aangetast, zo blijkt uit Tabel 4. Zo zullen sommige huishoudens meer dan 30 procent extra ouderbijdragen moeten opbrengen bij een systeem waarbij de toeslaghoogte gebaseerd wordt op het inkomen van de meest verdienende partner. De aloude discussie over het geïndividualiseerd belastingstelsel keert ook hier weer terug. Dienen gelijke huishoudinkomens een gelijke bijdrage te leveren in de kosten van kinderopvang of dient eenzelfde inkomen eenzelfde marginale druk te ervaren?

Emancipatie. Het kabinet stelt dat participatie en inkomen evenwichtiger verdeeld dienen te worden over mannen en vrouwen (Emancipatienota 2008, blz. 33-34). Wanneer de toeslaghoogte wordt gebaseerd op het inkomen van de meest verdienende partner gaan de huishoudens met relatief gelijk verdeelde inkomens er over de hele linie op vooruit; bij gelijke participatie is de ouderbijdrage voor kinderopvang lager. Een evenwichtiger inkomensverdeling tussen partners wordt dus aantrekkelijker. Tegelijkertijd worden kleine deeltijdbanen onaantrekkelijker. Aannemende dat partners die nog niet participeren in relatief kleine banen zullen starten, is er sprake van een vergroting van de verstoring aan de extensieve marge. Dit maakt specialisatie aantrekkelijk. Naarmate meer minst verdienende partners (in casu meestal vrouwen) besluiten tot non-participatie, leidt dit vanzelfsprekend niet tot een meer evenwichtige inkomensverdeling tussen mannen en vrouwen noch tot meer economische zelfstandigheid van vrouwen. Het spiegelbeeld geldt voor een systeem dat is gebaseerd op het inkomen van de minst verdienende partner. Het accepteren van relatief kleine deeltijdbanen wordt aantrekkelijker, omdat de verstoring aan de extensieve marge wordt verkleind. De participatiebeslissing wordt dus positief beïnvloed. Daartegenover staat dat uitbreiding van de participatie tot op gelijkwaardig niveau van de meest verdienende partner met extra druk gepaard gaat. Dit is contrair aan de kabinetsdoelstelling om mensen met kleine deeltijdbanen te stimuleren meer uren te gaan werken, zie ook de doelstelling van de Taskforce deeltijdplus.

5 Discussie

Bovenstaande analyse veronderstelt constant gebruik van kinderopvang door verschillende groepen huishoudens. Het laat de huidige variatie in gebruik tussen verschillende huishoudens buiten beschouwing, maar geeft aan welke wijziging in prikkels plaats zal vinden voor verschillende groepen huishoudens bij verschillende wijzigingen van grondslag van kinderopvangtoeslag. Een nadere analyse waarin ook het huidige gebruik van kin-

deropvang door verschillende huishoudens in beschouwing wordt genomen, zal preciezer aan kunnen geven wat de - korte termijn - inkomensveranderingen zijn voor verschillende huishoudens bij grondslagwijziging. Echter, de uiteenzetting van wijziging van prikkels en groepen die daarmee geconfronteerd zullen worden, blijft hetzelfde.

Verder kan gesteld worden dat er meer in de wereld is dan elasticiteiten alleen. Zoals we zagen zijn weliswaar de arbeidsaanbodelasticiteiten van vrouwen relatief groot, de kinderopvangelasticiteiten zijn beperkt. Keuzekamp en Portegijs (2006) tonen de resultaten van een enquête, waaruit blijkt dat goedkopere kinderopvang beperkt (7 procent voor de hele groep deeltijders en 17 procent voor de ouders met kinderen jonger dan 6 jaar) wordt genoemd als voorwaarde voor deeltijders om meer uren te gaan werken. Door de gehele groep deeltijders zijn meer genoemd 'zelf de werktijden kunnen bepalen' en 'thuis kunnen werken' (respectievelijk 40 en 22 procent). Wellicht zijn andere kenmerken van kinderopvang van meer importantie voor de arbeidsdeelname dan de prijs. In het verleden was bijvoorbeeld het aanbod een probleem: er waren wachtlijsten voor kinderopvangplaatsen (CPB 2008a). Het bieden van subsidies aan ouders is dan geen adequate strategie om de arbeidsparticipatie te vergroten. Ook de (perceptie van de) kwaliteit van kinderopvangvoorzieningen is relevant. Is de veronderstelling dat via vraaggestuurde financiering en de instelling van ouderinspraakorganen de kwaliteit gewaarborgd blijft bijvoorbeeld houdbaar? Daarnaast zijn de maatschappelijke opvattingen over het uitbesteden van de zorg voor kinderen van belang (zie bijvoorbeeld Van Oploo e.a. 2008).

Tenslotte rijst de vraag of een nieuwe hervorming zal leiden tot een optimale besluitvorming van huishoudens. De voortdurende beleidswijzigingen in de afgelopen jaren maken het voor gezinnen moeilijk om weloverwogen beslissingen omtrent zorgen, werken en vrije tijd te nemen (Nijboer 2008).

6 Conclusie

Om de participatie van Nederlandse vrouwen in uren te laten stijgen, stelt de Commissie Arbeidsparticipatie onder meer voor de hoogte van de kinderopvangtoeslag te baseren op het inkomen van de meest verdienende partner. De verwachting is dat het daarmee voor meer vrouwen loont meer uren te gaan werken. Het is volgens onze analyses echter niet op voorhand aannemelijk dat een dergelijke wijziging leidt tot een groei van de totale participatie. Uit onze analyses blijkt dat voor ongeveer 30 procent van de

doelgroep, voornamelijk huishoudens met een relatief gelijkmatige verdeling van inkomens tussen partners, kinderopvang meer dan 10 procent goedkoper zou worden. De stimulans om werk en inkomen gelijk te verdelen tussen partners past bij de ambitie van het kabinet om werk ‘eerlijker’ tussen mannen en vrouwen te verdelen. Anderzijds leidt de voorgestelde hervorming tot negatieve participatieprikkels voor 45 procent van de populatie. Huishoudens, waarbij het inkomen relatief ongelijk verdeeld is, worden geconfronteerd met hogere ouderbijdragen. Participatie wordt in dat geval minder aantrekkelijk, juist voor de minst verdienende partner. Dit laatste effect staat haaks op de ambitie van het kabinet om vrouwen meer economisch zelfstandig te laten zijn. Los van het gebruik van kinderopvang zullen gegeven de huidige samenstelling van het arbeidsaanbod van huishoudens met tenminste één kind jonger dan 13 jaar, meer huishoudens met een hogere eigen bijdrage geconfronteerd worden dan met een lagere als de kinderopvangtoeslag uitgaande van dit voorstel budgettair neutraal wordt hervormd. De alternatieven – de status quo en het baseren van de toeslag op het inkomen van de minst verdienende partner – kennen eveneens voor- en nadelen. Het baseren van de kinderopvangtoeslag op het inkomen van de minst verdienende partner brengt grote kostenveranderingen voor vrijwel alle huishoudens met zich mee. Bovendien wordt de marginale druk – door de sneller stijgende eigen ouderbijdrage – om deeltijdbanen te vergroten, verhoogd. Deze hervorming lijkt daarom minder aantrekkelijk. Echter, ook met het baseren van de kinderopvangtoeslag op het inkomen van de meest verdienende partner lijken de doelstellingen te komen tot bevordering van arbeidsparticipatie en emancipatie niet zonder meer te kunnen worden gerealiseerd.

Auteurs

Henk Nijboer en Maroesjka Versantvoort (e-mail: M.C.Versantvoort@LAW.leidenuniv.nl) zijn verbonden aan het project ‘Hervorming Sociale Zekerheid’ van de Universiteit Leiden als respectievelijk promovendus en onderzoeker. Wij danken Olaf van Vliet, Koen Caminada en twee anonieme referenten voor nuttig commentaar.

Literatuur

- Bosch, N., E. Jongen, R. de Mooij en D. van Vuuren, 2007, Fiscaal beleid en arbeidsparticipatie, in C.L.J. Caminada, A.M. Haberham, J.H. Hoogteijling en H. Vording (eds), *Belasting met Beleid*, 61-73, SdU Uitgevers, Den Haag.
- Centraal Bureau voor de Statistiek, 2008, *Inkomenspanelonderzoek 2006 (voorlopige cijfers)*, CBS, Voorburg.
- Commissie Arbeidsparticipatie, 2008, *Naar een toekomst die werkt*, advies Commissie Arbeidsparticipatie, Commissie Arbeidsparticipatie, Rotterdam.
- Corlett, W.J. and D.C. Hague, 1953, Complementarity and the excess burden of taxation, *Review of Economic Studies*, vol. 21(1): 21-30.
- CPB, 2007a, *Macro Economisch Verkenning 2007*, CPB, Den Haag.
- CPB, 2007b, Een analyse van maatregelen gericht op de arbeidsparticipatie van vrouwen, 17 januari 2007, CPB Notitie, CPB, Den Haag.
- CPB, 2008a, Een analyse van de groei van de formele kinderopvang in het recente verleden en in de nabije toekomst, 14 mei 2008, CPB Notitie, CPB, Den Haag.
- CPB, 2008b, *CPB Nieuwsbrief*, nr. 3:2-3, CPB, Den Haag.
- Dekker P., S. Ederveen, H. de Groot, A. van der Horst, A. Lejour, B. Straathof, H. Vinken en C. Wennekens, 2006, *Divers Europa, De Europese Unie in de publieke opinie & Verscheidenheid in cultuur, economie en beleid*, Europese Verkenning 4, Bijlage bij Staat van de Europese Unie 2007, SCP en CPB, Den Haag.
- Dicou, D., 2008, Kinderopvang drempel voor arbeidsparticipatie, *ESB*, vol. 93(4543): 556-558.
- Emancipatienota, 2008, *Meer kansen voor vrouwen*, Emancipatiebeleid 2008-2011, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.
- Evers, M., R. de Mooij en D. van Vuuren, 2008, The wage elasticity of labour supply: A synthesis of empirical estimates, *De Economist*, vol. 156(1): 25-43.
- Jaumotte, F., 2003, Labour force participation of women: empirical evidence on the role of policy and other determinants in OECD countries, *OECD Economic Studies*, vol. 37(2): 51-108.
- Jongen, E. en D. van Vuuren, 2004, Kinderopvang, verlofregelingen en arbeidsparticipatie, *Tijdschrift voor Politieke Economie*, vol. 25(4): 83-118.
- Kabinetsreactie, 2008, Kabinetsreactie op hoofdlijnen op het rapport van de Commissie Arbeidsparticipatie, zie <http://www.pleinplus.nl/algemeen/toon-bijlage.asp?id=5385>.
- Keuzekamp, S. en W. Portegijs, 2006, *Willen vrouwen wel meer werken?, Altijd een antwoord*, SCP Nieuwjaarsuitgave 2006, SCP, Den Haag.
- Ministerie van Financiën, Voorjaarsnota 2008, Kamerstuk BZ 2008-00362, Ministerie van Financiën, Den Haag.
- Nijboer, H., 2008, Roulette bij toeslagen moet stoppen, *Het Financieele Dagblad*, 5 juni 2008.
- Ooms, I., I. Groot, E. Eggink, L. Janssens en J. van Seters, 2003, Landelijk ramingsmodel kinderopvang 2002-2010, SCP en SEO, Den Haag.

- Plantenga, J., 2006, Arbeidsmarktparticipatie en de kosten en baten van kinderopvang, *ESB*, vol. 91(4492): 402-404.
- Plantenga, J., Y. Wever, B. Rijkers en P. de Haan, 2005, Arbeidsmarktparticipatie en de kosten van kinderopvang, *ESB*, vol. 90(4455): 115-117.
- Tweede Kamer, 2008a, Antwoorden staatssecretaris Dijkema op kamervragen Hamming-Bluemink, Kamerstuk PO/KOV/14728, Tweede Kamer, Den Haag.
- Tweede Kamer, 2008b, Meerjarenperspectief Kinderopvang, Kamerstuk PO/KOV/22667, 20 juni 2008, Tweede Kamer, Den Haag.
- Van Oploo, M., A. van Velzen, C. van der Werf en M. Engelen, 2008, Groei van kinderopvang, een onderzoek naar de oorzaken, Research voor Beleid, Zoetermeer.
- Versantvoort, M., 2008, Streven naar het Scandinavische model? Effecten van ouderschapsverlof op de arbeidsmarktpositie van vrouwen, *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*, vol. 24(2): 189-207.

Bijlage 1 Inkomensverdeling van paren met kinderen jonger dan 13 jaar naar klassen van het verzamelinkomen minstverdienende (I) en klassen verzamelinkomen meestverdienende (II) partner, 2006 (voorlopige cijfers), x 1000

Inkomen partner I	Inkomen partner II																Totaal
	Geen inkomen	<1001	10001- 20000	20001- 30000	30001- 40000	40001- 50000	50001- 60000	60001- 70000	70001- 80000	80001- 90000	90001- 100000	100001- 110000	110001- 120000	120001- 130000	130001- en meer	Totaal	
Geen inkomen	2	11	28	52	44	23	14	9	6	4	3	2	1	1	6	206	
Minder 2501	5	18	20	24	19	10	6	4	2	1	1	1	1	0	1	112	
2501 - 5000	.	6	12	15	14	7	3	2	1	1	1	0	0	0	1	61	
5001 - 10000	.	17	31	45	35	16	8	5	2	2	1	1	1	1	2	166	
10001 - 15000	.	.	44	63	47	23	11	5	3	2	1	1	1	0	1	204	
15001 - 20000	.	.	27	79	46	21	11	6	3	2	1	1	1	0	1	198	
20001 - 25000	.	.	.	47	34	17	9	5	3	2	1	1	1	0	1	118	
25001 - 30000	.	.	.	11	26	11	6	3	2	1	1	0	0	0	1	63	
30001 - 40000	19	17	7	4	2	2	1	1	0	0	1	56	
40001 - 50000	5	5	2	2	1	1	0	0	0	1	17	
50001 - 60000	2	2	1	1	0	0	0	0	1	8	
60001 - 70000	1	1	0	0	0	0	0	0	3	
70001 - 80000	0	0	0	0	0	0	0	2	
80001 - 90000	0	0	0	0	0	0	1	
90001 - 100000	0	0	0	0	0	1	
100001 - 110000	0	0	0	0	0	
110001 - 120000	0	0	0	0	
120001 - 130000	0	0	0	
130001 en meer	0	0	
Totaal	6	51	163	337	283	150	82	46	28	18	13	9	7	5	18	1217	

Bron: CBS – IPO (2006)

Bijlage 2 Tabel toeslagpercentage uitgaande van verschillende inkomens ter bepaling toeslaghoogte

Verzamelinkomen beide partners (€)		Verzamelink. meest verdienende partner (€)		Verzamelink. minst verdienende partner (€)		Toeslag 1 ^{ste} kind	Toeslag 2 ^{de} ev.
van	t/m	van	t/m	van	t/m		
0	16.925	0	10.990	0	3.854	96,50	96,50
16.926	18.052	10.991	11.722	3.854	4.110	96,10	96,50
18.053	19.178	11.723	12.453	4.111	4.367	95,60	96,50
19.179	20.305	12.454	13.447	4.367	4.542	95,20	96,40
20.306	21.432	13.448	14.193	4.542	4.794	94,80	96,40
21.433	22.558	14.194	14.939	4.794	5.046	94,40	96,40
22.559	23.685	14.940	15.685	5.046	5.298	93,90	96,40
23.686	24.810	15.686	16.430	5.298	5.549	93,50	96,40
24.811	26.023	16.431	17.234	5.550	5.821	93,00	96,30
26.024	27.234	17.234	18.036	5.821	6.092	92,60	96,20
27.235	28.446	18.036	18.838	6.092	6.363	92,10	96,20
28.447	29.657	18.839	19.640	6.363	6.634	91,70	96,00
29.658	30.870	19.641	20.444	6.634	6.905	91,20	96,00
30.871	32.082	20.444	21.246	6.905	7.176	90,70	95,90
32.083	33.293	21.247	22.048	7.176	7.447	90,30	95,80
33.294	34.505	22.049	22.851	7.447	7.718	89,80	95,70
34.506	35.717	22.852	23.654	7.718	7.989	89,40	95,60
35.718	36.929	23.654	24.456	7.989	8.260	88,90	95,50
36.930	38.140	24.457	25.258	8.260	8.531	88,40	95,40
38.141	39.352	25.259	26.061	8.531	8.802	88,00	95,30
39.353	40.565	26.062	26.864	8.802	9.073	87,50	95,30
40.566	41.776	26.865	27.666	9.074	9.344	87,10	95,20
41.777	43.099	27.667	28.542	9.344	9.640	86,50	95,10
43.100	45.633	28.543	30.221	9.640	10.207	85,60	94,90
45.634	48.166	30.221	31.898	10.207	10.774	84,40	94,70
48.167	50.701	31.899	33.577	10.774	11.341	82,90	94,50
50.702	53.234	33.577	35.254	11.341	11.907	81,50	94,30
53.235	55.768	35.255	36.932	11.907	12.474	80,00	94,20
55.769	58.301	36.933	38.610	12.474	13.040	78,50	94,00
58.302	60.836	38.611	40.289	13.041	13.607	77,10	93,80
60.837	63.369	40.289	41.966	13.608	14.174	75,60	93,60
63.370	65.904	41.967	43.645	14.174	14.741	74,20	93,40
65.905	68.437	43.646	45.323	14.741	14.905	72,70	93,20
68.438	70.972	45.323	47.632	14.905	15.664	71,30	93,00
70.973	73.505	47.633	50.003	15.665	15.987	69,80	92,90
73.506	76.039	50.004	52.082	15.988	16.409	68,30	92,70
76.040	78.573	52.082	54.188	16.409	16.817	66,90	92,50
78.574	81.107	54.189	56.324	16.817	17.210	65,40	92,30
81.108	83.640	56.325	58.083	17.210	17.748	64,00	92,10
83.641	86.174	58.084	59.843	17.748	18.285	62,50	91,90
86.175	88.707	59.844	61.602	18.286	18.823	61,00	91,80
88.708	91.241	61.603	63.362	18.823	19.361	59,50	91,60
91.242	93.774	63.363	65.121	19.361	19.898	58,10	91,40

26 Henk Nijboer en Maroesjka Versantvoort

93.775	96.308	65.122	66.881	19.898	20.436	56,70	91,20
96.309	98.841	66.881	68.640	20.436	20.973	55,20	91,00
98.842	101.375	68.640	71.391	20.973	21.467	53,80	90,80
101.376	103.908	71.392	73.175	21.467	21.643	52,30	90,70
103.909	106.442	73.175	74.959	21.643	22.171	50,80	90,70
106.443	108.975	74.960	77.287	22.171	22.474	49,40	90,70
108.976	111.509	77.288	79.649	22.474	22.757	47,90	90,70
111.510	114.042	79.650	82.045	22.757	23.020	46,50	90,70
114.043	116.576	82.045	84.475	23.020	23.261	45,00	90,70
116.577	119.109	84.476	86.941	22.815	23.480	43,60	90,70
119.110	121.643	86.942	89.443	23.481	23.676	42,10	90,70
121.644	124.176	89.444	91.306	23.676	24.169	40,60	90,70
124.177	126.710	91.307	93.169	24.169	24.662	39,20	90,70
126.711	129.243	93.170	95.032	24.663	25.155	37,70	90,70
129.244	131.777	95.032	96.895	25.156	25.649	36,30	90,70
131.778	134.310	96.896	98.757	25.649	26.142	34,80	90,70
134.311	+	98.758	+	26.142	+	33,30	90,70

Bron: eigen berekeningen op basis van ouderbijdragentabel 2008 en gegevens omtrent inkomensverdelingen uit CBS – IPO (2006)